

Kỹ thuật đệ quy

Nhắc lại kỹ thuật Đệ quy

Recursive

Mô tả đệ quy Recursive

*Mô tả theo cách phân tích
đối tượng thành nhiều
thành phần mà trong số
các thành phần có thành
phần mang tính chất của
chính đối tượng được mô
tả*

*Mô tả đối tượng
thông qua chính nó*

Ví dụ

Mô tả đệ quy tập số tự nhiên N

- Số 1 là số tự nhiên ($1-N$).
- Số tự nhiên bằng số tự nhiên cộng 1.

Mô tả đệ quy cấu trúc danh sách kiểu T

- Cấu trúc rỗng là một danh sách kiểu T .
- Ghép nối một thành phần kiểu T (nút kiểu T) với một danh sách kiểu T ta có một danh sách kiểu T .

Mô tả đệ quy cây gia phả

- Gia phả của một người bao gồm người đó và gia phả của cha và gia phả của mẹ

Ví dụ

Tính giai thừa của n

- Định nghĩa không đệ quy n!

$$n! = n * (n-1) * \dots * 1$$

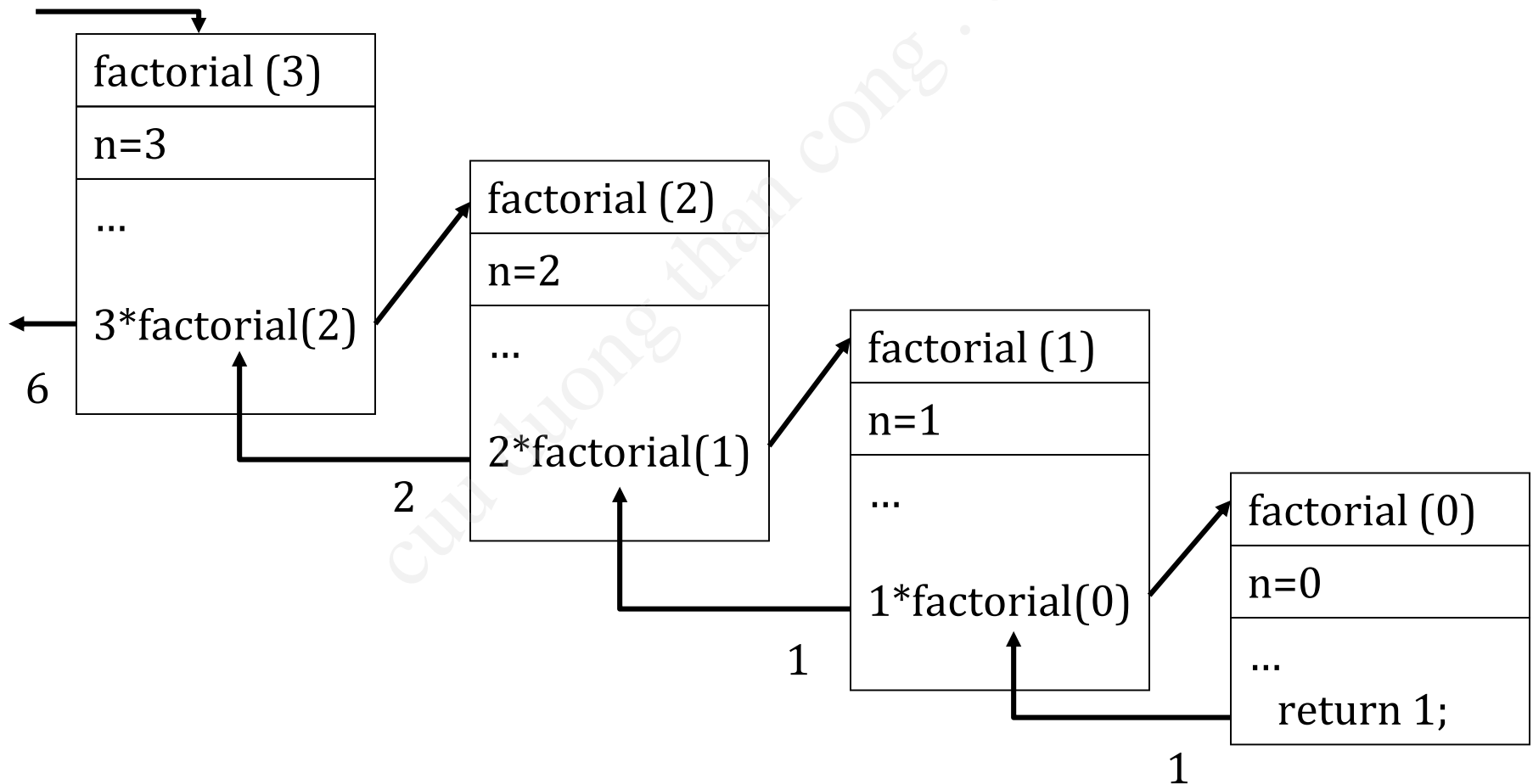
- Định nghĩa đệ quy:

$$\begin{aligned} n! &= 1 && \text{nếu } n=0 \\ n * (n-1)! &&& \text{nếu } n>0 \end{aligned}$$

Mã C++

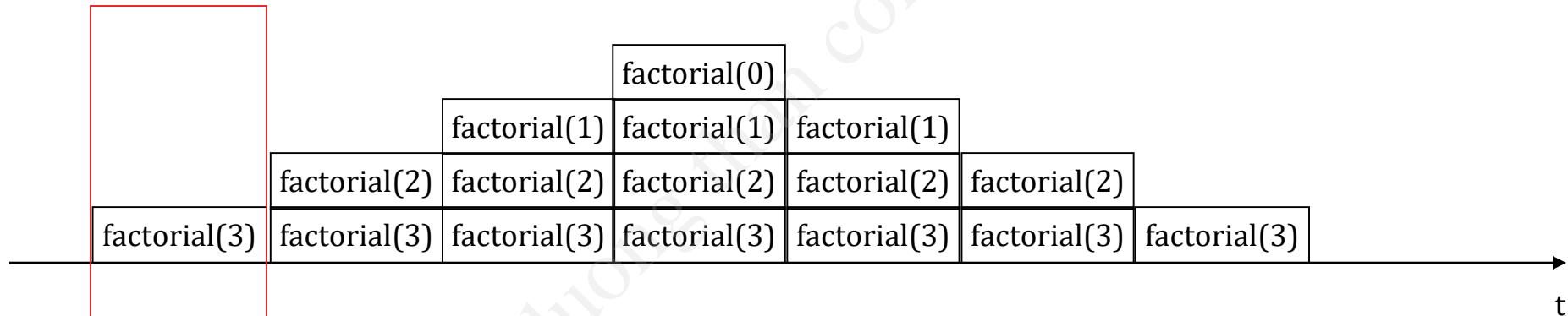
```
int factorial(int n) {  
    if (n==0)    return 1;  
    else  
        return (n * factorial(n - 1));  
}
```

Thực hiện tính giai thừa

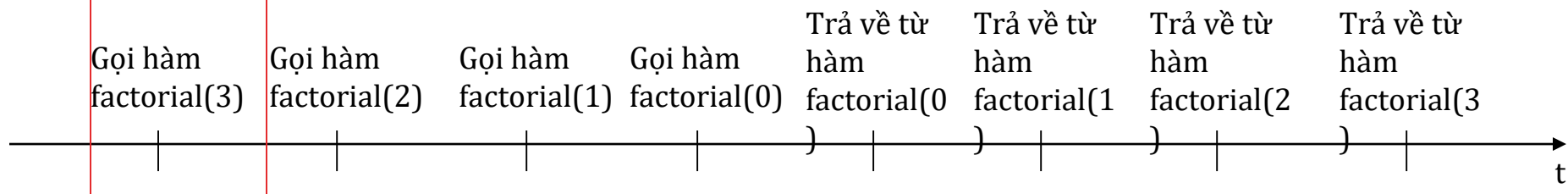

Trạng thái hệ thống khi tính giai thừa

Stack hệ thống

Thời gian hệ thống

Thành phần của mô tả đệ quy

- Phần **neo**: trường hợp suy biến của đối tượng
 - Ví dụ: 1 là số tự nhiên, cấu trúc rỗng là danh sách kiểu T, $0! = 1$, $SM(a[x:x])$ là thao tác rỗng.
- Phần **qui nạp**: mô tả đối tượng (giải thuật) thông qua chính đối tượng (giải thuật) đó một cách trực tiếp hoặc gián tiếp.
 - Ví dụ:
 - $n! = n * (n - 1)!$
 - $SM(a[m:n]) \equiv Merge(SM(a[m:(m+n) \div 2]), SM(a[(m+n) \div 2 + 1 : n]))$

Phân loại đệ quy

Đệ quy trực tiếp

- ▶ Đệ quy tuyến tính
- ▶ Đệ qui nhị phân
- ▶ Đệ quy phi tuyến

Đệ quy gián tiếp

- ▶ Đệ quy hỗ tương

Đệ quy tuyến tính

- Là đệ quy có dạng

```
P( ) {  
    If (B) thực hiện S;  
    else { thực hiện S* ; gọi P }  
}
```

Với S, S^* là các thao tác không đệ quy.

- VD: Hàm $FAC(n)$ tính số hạng n của dãy $n!$

```
int FAC( int n )  
{  
    if ( n == 0 ) return 1 ;  
    else return ( n * FAC(n-1 ) ) ;  
}
```

```
KieuDuLieu TenHam(Thamso)  
{  
    if(Dieu Kien Dung)  
    {  
        ...;  
        return Gia tri tra ve;  
    }  
    ...;  
    TenHam(Thamso)  
    ...;  
}
```

Ví dụ

Tính

$$S(n) = 1/(1*2) + 1/(2*3) + \dots + 1/(n*(n+1))$$

$$\begin{aligned} S(n) &= 1/2 \text{ khi } n==1 \\ &= S(n-1) + 1/(n*(n+1)) \end{aligned}$$

```
float S(int n) {  
    if ( n==1) return 0.5;  
    else return S(n-1)+1.0/(n*(n+1));  
}
```

Đệ quy nhị phân

- Là đệ quy có dạng

```
P ( ) {  
    If (B) thực hiện S;  
    else {  
        thực hiện S*;  
        gọi P ; gọi P;  
    }  
}
```

Với S, S^* là các thao tác không đệ quy.

- Ví dụ: Hàm $FIBO(n)$ tính số hạng n của dãy FIBONACCI

```
int F(int n) {  
    if ( n < 2 ) return 1;  
    else  
        return (F(n -1) + F(n -2));  
}
```

```
KieuDuLieu TenHam(Thamso)  
{  
    if(Dieu Kien Dung)  
    {  
        ...;  
        return Gia tri tra ve;  
    }  
    ...;  
    TenHam(Thamso) ;  
    ...;  
    TenHam(Thamso) ;  
    ...;  
}
```

Ví dụ

Tính tổng các giá trị của dãy số $H(n)$, biết

$$H(n) = n \quad \text{khi } n < 3$$
$$= 2 * H(n-1) * H(n-2) \quad \text{khi } n > 2$$

```
long H(int n) {  
    if (n < 3) return n;  
    else return 2 * H(n-1) * H(n-2);  
}
```

```
long Tong(int n) {  
    long tg = 0;  
    for (int i = 1; i <= n; i++)  
        tg += H(i);  
    return tg;  
}
```

Đệ quy phi tuyến

```
KieuDuLieu TenHam(Thamso)
{
    if(Dieu Kien Dung)
    {
        ...;
        return Gia tri tra ve;
    }
    ...;
    vonglap(dieu kien lap)
    {
        ...TenHam(Thamso) ...;
    }
    return Gia tri tra ve;
}
```

- Là đệ quy mà lời gọi đệ quy được thực hiện bên trong vòng lặp.

```
P ( ) {
    for (<giá trị đầu> to <giá trị cuối>) {
        thực hiện S ;
        if (điều kiện dừng) then thực hiện S*;
        else gọi P;
    }
}
```

Với S, S là các thao tác không đệ quy.*

Đệ quy phi tuyến

- Ví dụ: Cho dãy { A_n } xác định theo công thức truy hồi :

$$A_0 = 1;$$

$$A_n = n^2 A_0 + (n-1)^2 A_1 + \dots + 2^2 A_{n-2} + 1^2 A_{n-1}$$

```
int A( int n ) {  
    if (n==0) return 1;  
    else {  
        int tg = 0;  
        for (int i=0; i<n; i++)  
            tg = tg + sqr(n-i) *A(i);  
        return tg;  
    }  
}
```

Đệ quy tương hỗ

- Là một loại đệ quy gián tiếp
- Trong đệ quy tương hỗ có 2 hàm, và trong thân của hàm này có lời gọi của hàm kia, điều kiện dừng và giá trị trả về của cả hai hàm có thể giống nhau hoặc khác nhau

```
KieuDuLieu TenHamX(Thamso)
{
    if(Dieu Kien Dung)
    {
        ...;
        return Gia tri tra ve;
    }
    ...;
    return TenHamX(Thamso) <Lien
ket hai ham> TenHamY(Thamso);
}
```

```
KieuDuLieu TenHamY(Thamso)
{
    if(Dieu Kien Dung)
    {
        ...;
        return Gia tri tra ve;
    }
    ...;
    return TenHamY(Thamso) <Lien
ket hai ham> TenHamX(Thamso);
}
```


Ví dụ

$$\begin{aligned} X(n) &= 1, 2, 3, 5, 11, 41, \dots \\ Y(n) &= 1, 1, 2, 6, 30, 330, \dots \end{aligned}$$

```
void main() {
    int n;
    printf("\n Nhap n = ");
    scanf("%d",&n);
    printf( "\n  X = %d  ",X(n));
    printf( "\n  Y = %d  ", Y(n));
    getch();
}

long Y(int n); //prototype cua ham y
long X(int n) {
    if(n==0)
        return 1;
    else
        return X(n-1) + Y(n-1);
}

long Y(int n) {
    if(n==0)
        return 1;
    else
        return X(n-1)*Y(n-1);
}
```

Tìm giải thuật đệ quy

1. Thông số hóa bài toán .

- *Tổng quát hóa bài toán cụ thể cần giải thành bài toán tổng quát (một họ các bài toán chứa bài toán cần giải)*
- *Tìm ra các thông số cho bài toán tổng quát*
 - ▶ các thông số điều khiển: các thông số mà độ lớn của chúng đặc trưng cho độ phức tạp của bài toán , và giảm đi qua mỗi lần gọi đệ quy.
 - ▶ Ví dụ
 - ▶ n trong hàm $FAC(n)$;
 - ▶ a, b trong hàm $USCLN(a,b)$.

Tìm giải thuật đệ quy

2. Tìm các trường hợp neo cùng giải thuật giải tương ứng
 - *trường hợp suy biến của bài toán tổng quát*
 - *các trường hợp tương ứng với các giá trị biên của các biến điều khiển*
 - VD: $FAC(1) = 1$
 $USCLN(a, 0) = a$
3. Tìm giải thuật giải trong trường hợp tổng quát bằng phân rã bài toán theo kiểu đệ quy

Tìm giải thuật đệ quy

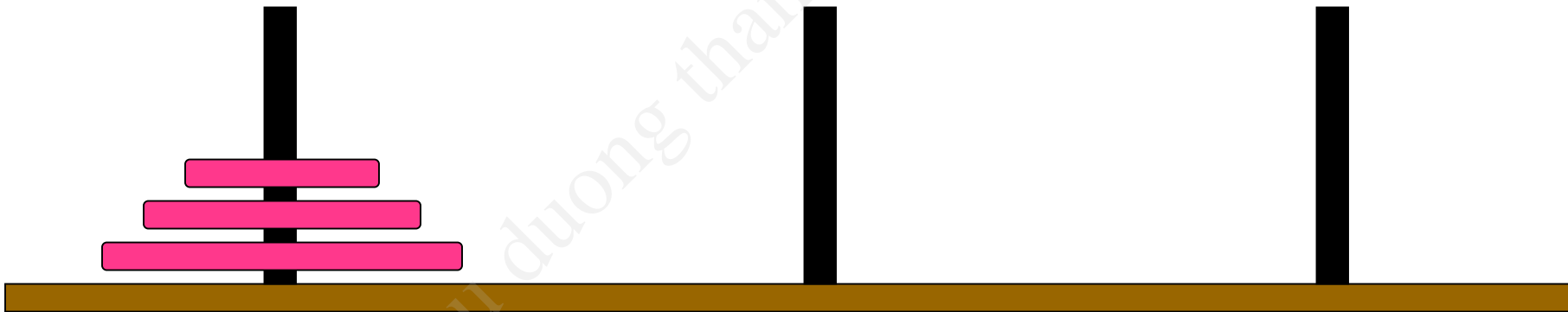
- Phân rã bài toán tổng quát theo phương thức đệ quy
 - *Tìm phương án (giải thuật) giải bài toán trong trường hợp tổng quát phân chia nó thành các thành phần*
 - giải thuật không đệ quy
 - bài toán trên nhưng có kích thước nhỏ hơn.
 - Ví dụ
$$FAC(n) = n * FAC(n - 1).$$
$$Tmax(a[1:n]) = max(Tmax(a[1:(n-1)]), a[n])$$

Bài toán

Tháp Hà Nội

- Luật:

- Di chuyển mỗi lần một đĩa
- Không được đặt đĩa lớn lên trên đĩa nhỏ

Với chồng gồm n đĩa cần $2^n - 1$ lần chuyển

–Giả sử thời gian để chuyển 1 đĩa là t giây thì thời gian để chuyển xong chồng 64 đĩa sẽ là:

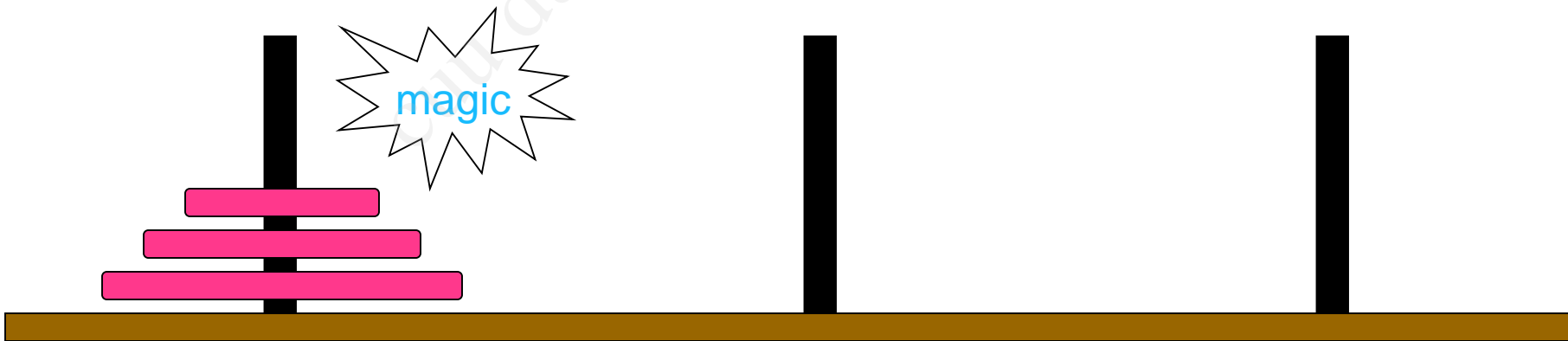
– $T = (2^{64} - 1) * t = 1.84 * 10^{19} t$

–Với $t = 1/100 s$ thì $T = 5.8 * 10^9 \text{ năm} = 5.8 \text{ tỷ năm}$.

Bài toán

Tháp Hà Nội

- Hàm đệ quy: Chuyển n đĩa từ A sang C qua trung gian B
 - Chuyển $n-1$ đĩa trên đỉnh của cột A sang cột B
 - Chuyển 1 đĩa (cuối cùng) của cột A sang cột C
 - Chuyển $n-1$ đĩa từ cột B sang C qua tg A

Bài toán

Tháp Hà Nội

- Thông số hóa bài toán
 - Xét bài toán ở mức tổng quát nhất: chuyển n ($n \geq 0$) đĩa từ cột A sang cột C lấy cột B làm trung gian.
 - $THN(n, A, B, C) \rightarrow$ với 64 đĩa gọi $THN(64, A, B, C)$
 - n sẽ là thông số quyết định bài toán – n là tham số điều khiển
- Trường hợp suy biến và cách giải

- Với $n = 1$: $THN(1, A, B, C)$

Giải thuật giải bt $THN(1, A, B, C)$ là thực hiện chỉ 1 thao tác cơ bản: Chuyển 1 đĩa từ A sang C (ký hiệu là Move (A, C))

- $THN(1, A, B, C) \equiv \{ \text{Move}(A, C) \}$
 - $THN(0, A, B, C) \equiv \{ \varnothing \}$

Bài toán

Tháp Hà Nội

- Bài toán THN (k, A, B, C) : chuyển k đĩa từ cột A sang cột C lấy cột B làm trung gian
 1. Chuyển $(k - 1)$ đĩa từ cột A sang cột B lấy cột C làm trung gian
THN $(k - 1, A, C, B)$ (bài toán THN với $n = k - 1, A = A, B = C, C = B$)
 2. Chuyển 1 đĩa từ cột A sang cột C : $\text{Move}(A, C)$ (thao tác cơ bản).
 3. Chuyển $(k - 1)$ đĩa từ cột B sang cột C lấy cột A làm trung gian
THN $(k - 1, B, A, C)$ (bài toán THN với $n = k - 1, A = B, B = A, C = C$)

Giải thuật tổng quát

Với $n > 1$

$THN(n, A, B, C) \equiv$
{
 $THN(n - 1, A, C, B) ;$
 $Move(A, C) ;$
 $THN(n - 1, B, A, C) ;$
}

Code

```
void move(int n, int A, int B, int C) {  
    if (n > 0) {  
        move(n - 1, A, C, B);  
        printf("\n Move disk % d from %c  to % c ",  
                n, A,C );  
        move(n - 1, B, A, C);  
    }  
}
```

Bài toán

chia phần thưởng

- Có **100 phần thưởng** đem chia cho **12 học sinh giỏi** đã **được xếp hạng**. Có bao nhiêu cách khác nhau để thực hiện cách chia?
- Tìm giải thuật giải bài toán bằng phương pháp đệ quy.

Bài toán chia phần thưởng

- Nhìn góc độ bài toán tổng quát: Tìm số cách chia m vật (phần thưởng) cho n đối tượng (học sinh) có thứ tự.

- $PART(m, n)$
- N đối tượng đã được sắp xếp $1, 2, \dots, n$
- S_i là số phần thưởng mà i nhận được

$$S_i \geq 0$$

$$S_1 \geq S_2 \geq \dots \geq S_n$$

$$S_1 + S_2 + \dots + S_n = m$$

- Ví dụ:

Với $m = 5, n = 3$ ta có 5 cách chia sau :

5 0 0, 4 1 0, 3 2 0, 3 1 1, 2 2 1

Tức là $PART(5, 3) = 5$

Bài toán chia phần thưởng

- Các trường hợp suy biến
 - $m = 0$: mọi học sinh đều nhận được 0 phần thưởng .
 $PART(0, n) = 1$ với mọi n
 - $n = 0, m \neq 0$: không có cách chia
 $PART(m, 0) = 0$ với mọi $m \neq 0$.

Bài toán chia phần thưởng

- Phân rã bài toán trong trường hợp tổng quát
 - $m < n$: $n - m$ học sinh xếp cuối sẽ luôn không nhận được gì cả trong mọi cách chia.
Vậy: $n > m$ thì $PART(m, n) = PART(m, m)$
 - $m \geq n$: là tổng
 - ▶ Học sinh cuối cùng không có phần thưởng
 - ▶ $PART(m, n - 1)$
 - ▶ Học sinh cuối cùng có ít nhất 1
 - ▶ $PART(m - n, n)$
 - ▶ Vậy: $m > n \Rightarrow PART(m, n) = PART(m, n - 1) + PART(m - n, n)$

Bài toán chia phần thưởng

- Dạng hàm PART trong C++

```
int PART(int m, int n)
{
    if ((m == 0) || (n == 0) ) return 1 ;
    else if(m < n) return (PART(m, m));
    else
        return (PART(m, n -1) + PART(m -n, n));
}
```

- Kết quả sai?

Khử độ quy

Độ quy

- Ưu điểm: gọn gàng, dễ hiểu, dễ viết code
- Nhược điểm: tốn không gian nhớ và thời gian xử lý

Thay thế bằng giải
thuật không độ quy

Khử đệ quy

- Sơ đồ để xây dựng chương trình cho một bài toán khó khi ta không tìm được giải thuật không đệ quy thường là:
 - Dùng quan niệm đệ quy để tìm giải thuật cho bài toán .
 - Mã hóa giải thuật đệ quy.
 - Khử đệ quy để có được một chương trình không đệ quy .
- Tuy nhiên, khử đệ quy không phải bao giờ cũng dễ => trong nhiều trường hợp ta cũng phải chấp nhận sử dụng chương trình đệ quy

Khử đệ quy bằng vòng lặp

- Giải thuật hồi qui thường gặp

$$\begin{aligned} f(n) &= C \text{ khi } n = n_o \text{ (} C \text{ là một hằng)} \\ &= g(n, f(n-1)) \text{ khi } n > n_o \end{aligned}$$

- Ví dụ:

- Hàm giai thừa $FAC(n) = n! = 1$ khi $n=0$
 $= n * FAC(n-1)$ khi $n > 0$

- Tổng n số đầu tiên của dãy đan dấu sau :

$$\begin{aligned} S_n &= 1 - 3 + 5 - 7 \dots + (-1)^{(n+1)} * (2n-1) \\ S(k) &= 1 \text{ khi } k = 1 \\ &= S(k-1) + (-1)^{(k+1)} * (2*k-1) \text{ với } k > 1 \end{aligned}$$

Khử đệ quy bằng vòng lặp

- Giải thuật đệ quy tính giá trị $f(n)$

```
f(n) ≡ if(n == no) return C;  
else return (g(n, f(n - 1)));
```

- Giải thuật lặp tính giá trị $f(n)$

```
K = no; F := C;  
{ F = f(no) }  
While( k < n ){  
    k += 1;  
    F = g(k, F);  
}  
return F;
```

- Khử đệ quy với hàm tính giai thừa

```
int FAC ( int n ) {  
    int k = 0;  
    int F = 1;  
    while ( k < n ) F = ++k * F;  
    return (F);  
}
```

- Khử đệ quy với hàm tính S(n)

```
int S ( int n ) {  
    int k = 1 , tg = 1 ;  
    while ( k < n ) {  
        k ++ ;  
        if (k%2 == 1)  tg + = 2 * k -1;  
        else tg -= 2 * k + 1 ;  
    }  
    return ( tg ) ;  
}
```

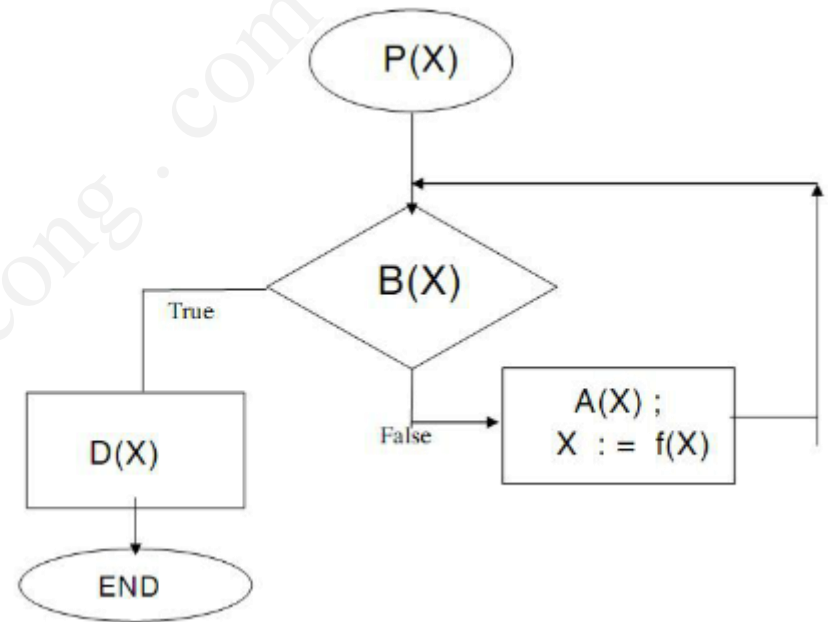
Đệ quy dạng đệ quy đuôi

- Xét thủ tục P dạng

```
P(X) ≡ if B(X) then D(X)  
else {  
    A(X) ;  
    P(f(X)) ;  
}
```

- Trong đó:

- X là tập biến (một hoặc một bộ nhiều biến)
- $P(X)$ là thủ tục đệ quy phụ thuộc X
- $A(X); D(X)$ là các thao tác không đệ quy
- $f(X)$ là hàm biến đổi X

Đệ quy dạng đệ quy đuôi

- Xét quá trình thi hành $P(X)$:
 - gọi P_0 là lần gọi P thứ 0 (đầu tiên) $P(X)$
 - P_1 là lần gọi P thứ 1 (lần 2) $P(f(X))$
 - P_i là lần gọi P thứ i (lần $i + 1$) $P(f(f(...f(X)...$
 - $(P(f_i(X)))$ hợp i lần hàm f
- Gọi P_i nếu $B(f_i(X))$
 - $(false)$ { A và gọi P_{i+1} }
 - $(true)$ { D }
- Giả sử P được gọi đúng $n + 1$ lần . Khi đó ở trong lần gọi cuối cùng (thứ n) P_n thì $B(f_n(X)) = true$, lệnh D được thi hành và chấm dứt thao tác gọi thủ tục P

Đệ quy dạng đệ quy đuôi

- Sơ đồ thực hiện giải thuật trên bằng vòng lặp

```
While (!B(X))  
{  
    A(X);  
    X = f(X);  
}  
D(X);
```

Ví dụ

Tìm ước chung lớn nhất

Giải thuật đệ quy

```
int USCLN(int m, int n) {  
    if (n == 0) return m;  
    else USCLN(n, m % n);  
}
```

- X là (m , n)
- P(X) là USCLN(m, n)
- B(X) là n == 0
- D(X) là lệnh return m
- A(X) là lệnh rỗng
- f(X) là $f(m, n) = (n, m \bmod n)$

Khử đệ quy

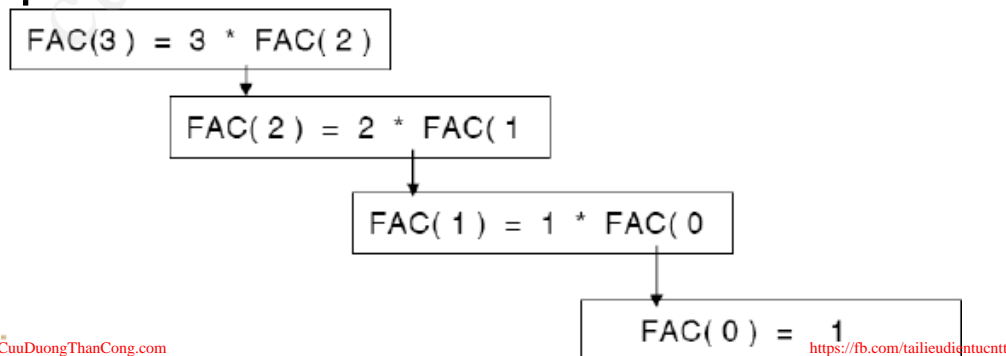
```
int USCLN(int m , int n )  
{  
    while(n != 0 ) {  
        int sd = m % n ;  
        m = n ;  
        n = sd ;  
    }  
    return (m) ;  
}
```


Khử đệ quy bằng stack

- Trạng thái của tiến trình xử lý một giải thuật: nội dung các biến và lệnh cần thực hiện kế tiếp.
- Với tiến trình xử lý một giải thuật đệ quy ở từng thời điểm thực hiện, cần lưu trữ cả các trạng thái xử lý đang còn dang dở
- Xét giải thuật giai thừa

$$\text{FAC}(n) \equiv \text{if}(n = 0) \text{ then return } 1;$$
$$\text{else return } (n * \text{FAC}(n - 1));$$

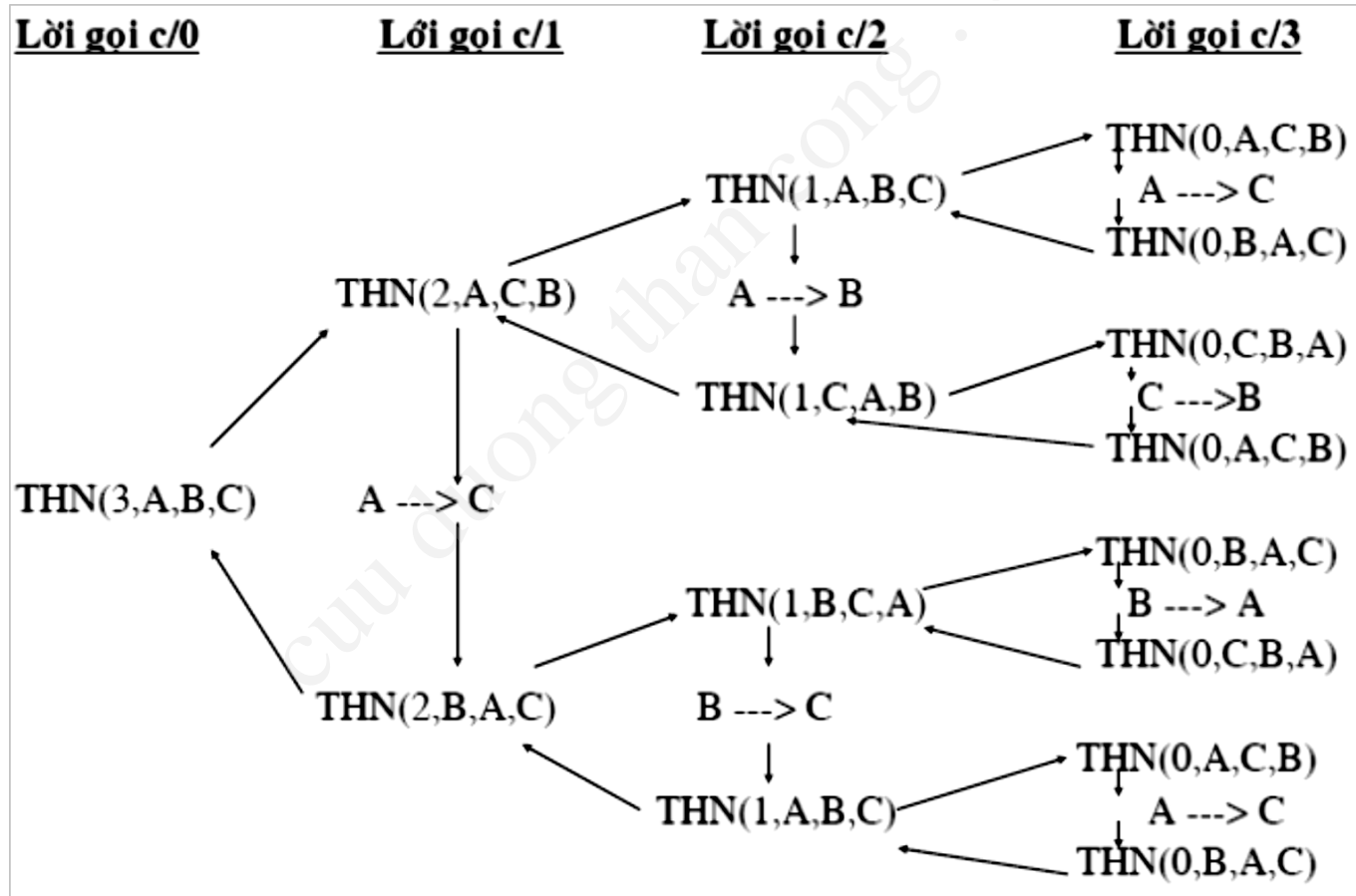
- Sơ đồ thực hiện

Thủ tục đệ quy tháp Hà Nội THN (n , A , B , C)

THN (n : integer ; A , B , C : char) \equiv {
 if (n > 0) then { THN(n-1,A ,C ,B);
 Move(A, C); THN(n-1,B,A,C);} }

Sơ đồ thực hiện THN(3,A,B,C)

Khử đệ quy bằng stack

- Lời gọi đệ quy sinh ra lời gọi đệ quy mới cho đến khi gặp trường hợp suy biến (neo)
- Ở mỗi lần gọi, phải lưu trữ thông tin trạng thái con dang dở của tiến trình xử lý ở thời điểm gọi. Số trạng thái này bằng số lần gọi chưa được hoàn tất.
- Khi thực hiện xong (hoàn tất) một lần gọi, cần khôi phục lại toàn bộ thông tin trạng thái trước khi gọi .
- Lệnh gọi cuối cùng (ứng với trường hợp neo) sẽ được hoàn tất đầu tiên
- Cấu trúc dữ liệu cho phép lưu trữ dãy thông tin thỏa 3 yêu cầu trên là cấu trúc lưu trữ thỏa mãn LIFO (Last In First Out ~ Cấu trúc stack)

**Chủ động tạo cấu trúc
stack chuyên dụng**

Đệ quy chỉ có một lệnh gọi trực tiếp

- Đệ quy có dạng sau:

```
P(X) ≡ if C(X) then D(X)  
else begin  
    A(X) ;  
    P(f(X)) ;  
    B(X) ;  
end;
```

- *X là một biến đơn hoặc biến véc tơ.*
- *C(X) là một biểu thức boolean của X.*
- *A(X) , B(X) , D(X): không đệ quy*
- *f(X) là hàm của X*

Đệ quy chỉ có một lệnh gọi trực tiếp

- Giải thuật thực hiện $P(X)$ với việc sử dụng Stack có dạng

```
 $P(X) \equiv \{$   
    Create_Stack (S); ( tạo stack S )  
    While(not(C(X))) do begin  
        A(X);  
        Push(S,X); ( cất giá trị X vào stack S )  
        X := f(X);  
    end;  
    D(X);  
    While(not(EmptyS(S))) do begin  
        POP(S,X); ( lấy dữ liệu từ S )  
        B(X);  
    end;  
 $\}$ 
```

Ví dụ

Chuyển từ cơ số thập phân sang nhị phân

Đệ quy

```
Binary(m)  $\equiv$  if ( m > 0 )  
then begin  
    Binary( m / 2 ) ;  
    write( m % 2 ) ;  
end;
```

Trong đó

- X là m .
- P(X) là Binary(m) .
- A(X) ; D(X) là lệnh rỗng .
- B(X) là lệnh Write(m % 2) ;
- C(X) là (m <= 0) .
- f(X) = f(m) = m / 2

Khử đệ quy

```
Binary (m)  $\equiv$  {  
    Create_Stack(S);  
    While ( m > 0 ) do begin  
        sdu = m % 2 ;  
        Push(S,sdu) ;  
        m = m / 2 ;  
    end;  
    While(not(EmptyS(S))) do begin  
        POP(S,sdu) ;  
        Write(sdu) ;  
    end;  
}
```

Đệ quy với 2 lần gọi đệ quy

- Đệ quy có dạng sau

```
P(X) ≡ if C(X) then D(X)  
else begin  
    A(X); P(f(X));  
    B(X); P(g(X));  
end;
```

Đệ quy với 2 lần gọi đệ quy

- Thuật toán khử đệ quy tương ứng với thủ tục đệ quy

```
P(X) ≡ {  
  Create Stack (S) ;  
  Push (S, (X,1)) ;  
  Repeat  
    While ( not C(X) ) do begin  
      A(X) ;  
      Push (S, (X,2)) ;  
      X := f(X) ;  
    end;  
    D(X) ;  
    POP (S, (X,k)) ;  
    if ( k <> 1) then begin  
      B(X) ;  
      X := g(X) ;  
    end;  
  until ( k = 1 ) ;  
}
```


Ví dụ

Bài toán Tháp Hà Nội

Đệ quy

```
THN(n,X,Y,Z)  $\equiv$  if(n > 0)
{
    THN (n - 1, X, Z, Y);
    Move (X, Z );
    THN (n - 1, Y, X, Z);
}
```

Trong đó

- ▣ Biến X là bộ (n,X,Y,Z)
- ▣ C(X) là $n \leq 0$
- ▣ D(X), A(X) là rỗng
- ▣ B(X) = B(n,X,Y,Z) là move(X, Z)
- ▣ f(X) = f(n,X,Y,Z) = (n-1,X,Z,Y)
- ▣ g(X) = g(n,X,Y,Z) = (n-1,Y,X,Z)

Khử đệ quy

```
THN {
    Create_Stack (S) ;
    Push (S ,(n,X,Y,Z,1)) ;
    Repeat
        While (n > 0) do begin
            Push (S ,(n,X,Y,Z,2)) ;
            n = n - 1;
            Swap (Y,Z) ;
        end ;
        Pop (S,(n,X,Y,Z,k)) ;
        if ( k <> 1 ) then begin
            Move (X ,Z ) ;
            n = n - 1 ;
            Swap (X,Y) ;
        end ;
    until ( k == 1 ) ;
}
```

Ví dụ

Cho dãy số

1,2,3,7,14,27,55,110,219....

Viết hàm đệ quy tính số hạng thứ n của dãy số ($n > 2$ nhập từ bàn phím), rồi tính tổng các số hạng của dãy

Sau đó, khử đệ quy chương trình trên